YUZDAGI PLASTIK OPERATSIYALAR XUSUSIYATLARI RINOPLASTIKA, BLEFAROPLASTIKA, FEYSLIFTING, PLASTIK XIRURGIYADA AUTOXRYASHCHNING QO'LLANILISHI

O'qituvchi: Nurov Akobir Rizakulovich

Talabalar: Xoshimov Xasan, Mamatvaliyev Ilyosbek

Annotatsiya

Ushbu maqola yuzdagi plastik operatsiyalarning o'ziga xos xususiyatlarini, xususan, rinoplastika, blefaroplastika va feyslifting kabi jarrohlik amaliyotlarini atroflicha ko'rib chiqadi. Unda plastik xirurgiyada autoxryashchning qo'llanilishi, uning afzalliklari va operatsiya natijalariga ta'siri tahlil qilinadi. Autolog xryashchdan foydalanish estetik va funksional natijalarni yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqola yuz plastikasi sohasidagi zamonaviy yondashuvlar va texnikalarni yoritib beradi.

Kalit so‘zlar: Yuz plastikasi, Rinoplastika, Blefaroplastika, Feyslifting, Autoxryashch, Plastik jarrohlik, Estetik operatsiyalar, Jarrohlik texnikasi

Kirish

O'zbekistonda plastik jarrohlik so'nggi yillarda jadal rivojlanib, aholi orasida estetik va rekonstruktiv muolajalarga bo'lgan talabning ortishi bilan dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu soha nafaqat tashqi ko'rinishdagi nuqsonlarni bartaraf etish, balki insonning psixologik holatini yaxshilash va hayot sifatini oshirishga ham xizmat qiladi. Zamonaviy tibbiyot texnologiyalari va malakali mutaxassislarning ko'payishi tufayli O'zbekistonda plastik jarrohlik xizmatlari kengayib bormoqda. Xususan, rinoplastika va blefaroplastika kabi muolajalar eng ommabop hisoblanadi.

Rinoplastika, ya'ni burun plastikasi, o'zbeklar orasida yuqori talabga ega bo'lib, asosan kasalliklar yoki tug'ma nuqsonlar natijasida yuzaga kelgan muammolarni hal qilishga qaratilgan. Ushbu muolajalar burunning tug'ma shaklini to'g'rilash, burun bitishini bartaraf etish, havo o'tishini yaxshilash va burun terisidagi ajinlar kabi kamchiliklarni bartaraf etish kabi bir qator afzalliklarni taqdim etadi. Toshkentda rinoplastika xizmatlarini taklif etuvchi ko'plab klinikalar mavjud bo'lib, ularning narxlari 2 000 000 so'mdan 40 250 000 so'mgacha o'zgaradi, o'rtacha narx esa 13 577 000 so'mni tashkil etadi. Bu xizmatlarni taklif etuvchi tibbiyot muassasalari, jumladan, "CHIROY-TIB ESTETIK XIRURGIYA MARKAZI", "DOKTOR YAKUBOV MChJ" va "AKFA MEDLINE" kabi xususiy klinikalar zamonaviy uskunalar bilan jihozlangan va keng qamrovli tibbiy xizmatlarni taqdim etadi.

Blefaroplastika, ya'ni ko'z qovoqlarini plastikasi, yoshga bog'liq terining elastikligini yo'qotishi natijasida yuzaga keladigan ortiqcha terini va ko'z ostidagi xaltachalarni bartaraf etishga qaratilgan. Ushbu muolaja asosan kosmetik maqsadlarda amalga oshiriladi, ammo yuqori qovoqlarning osilishi ko'rish maydonini to'sib qo'ysa, ko'rishni yaxshilashga ham yordam berishi mumkin. Toshkentda blefaroplastika bo'yicha ijobiy bemor sharhlari ko'plab mutaxassislarning yuqori malakasini va kasbiy mahoratini ko'rsatadi. Bemorlar Odil Obidovich va Munisa Anvarovna kabi shifokorlarning aniq tashxislari, samarali davolash rejalari va insonparvar munosabatini yuqori baholaydilar. Operatsiyadan keyin ko'karishlar va shishlar kuzatilishi mumkin bo'lsa-da, to'liq tiklanish bir necha oy davom etishi mumkin, ammo natijalar uzoq muddatli bo'ladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Plastik jarrohlik sohasidagi ilmiy adabiyotlar tahlili ushbu yo'nalishning tibbiyotdagi o'rni va ahamiyatini chuqur anglash imkonini beradi. So'nggi yillarda yuzdagi plastik operatsiyalar, xususan, rinoplastika, blefaroplastika va feyslifting

kabi muolajalar nafaqat estetik kamchiliklarni bartaraf etish, balki bemorlarning psixologik farovonligi va hayot sifatini yaxshilashga qaratilganligi bilan ham dolzarb hisoblanadi. Zamonaviy tadqiqotlar jarrohlik texnikalarining evolyutsiyasini, xavfsizlik choralarining kuchaytirilishini va natijalarning tabiiyligini ta'minlashga qaratilgan yangi yondashuvlarni ko'rsatadi.

Rinoplastika, ya'ni burun plastikasi, estetik va rekonstruktiv jarrohlikning eng murakkab va talabchan yo'nalishlaridan biridir. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, rinoplastika burunning tug'ma shaklini to'g'rilash, burun bitishini bartaraf etish, havo o'tishini yaxshilash va burun terisidagi ajinlar kabi kamchiliklarni bartaraf etish kabi bir qator afzalliklarni taqdim etadi. O'zbekistonda bu muolajaga bo'lgan yuqori talab, asosan, kasalliklar yoki tug'ma nuqsonlar natijasida yuzaga kelgan muammolarni hal qilishga qaratilgan bo'lib, bu jarrohlikning funksional ahamiyatini ham ta'kidlayd. Ilmiy manbalarda "Faol," "Rus," va "Larinzongo" kabi turli xil rinoplastika yondashuvlari qayd etilgan bo'lsa-da, zamonaviy amaliyotda ko'pincha ochiq va yopiq rinoplastika texnikalari, shuningdek, burun tuzilishini saqlab qolishga qaratilgan preservation rinoplastika usullari keng qo'llaniladi. Bu texnikalar jarrohga burun shaklini aniqroq nazorat qilish va tabiiyroq natijalarga erishish imkonini beradi. Operatsiya narxlarining keng diapazoni (2 000 000 so'mdan 40 250 000 so'mgacha) jarrohning tajribasi, klinikaga tegishli obro' va qo'llaniladigan texnikaning murakkabligi kabi omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Toshkentda "CHIROY-TIB ESTETIK XIRURGIYA MARKAZI", "DOKTOR YAKUBOV MChJ" va "AKFA MEDLINE" kabi ko'plab zamonaviy klinikalar ushbu xizmatlarni taklif etadi.

Blefaroplastika, ya'ni ko'z qovoqlarini plastikasi, yuzni yoshartirishda muhim rol o'ynaydi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bu muolaja yoshga bog'liq terining elastikligini yo'qotishi natijasida yuzaga keladigan ortiqcha terini va ko'z ostidagi xaltachalarni bartaraf etishga qaratilgan. Yuqori blefaroplastika ko'rish maydonini to'sib qo'yadigan osilgan qovoqlarni tuzatish orqali funksional

yaxshilanishni ham ta'minlashi mumkin. Pastki blefaroplastika esa ko'z ostidagi shishlar va ortiqcha terini olib tashlash orqali yuzga yosh va tetik ko'rinish beradi. Transkon'yunktival blefaroplastika kabi zamonaviy texnikalar tashqi kesmalarsiz yog' to'qimalarini olib tashlash imkonini berib, tiklanish davrini qisqartiradi va sezilarli chandiqlar qoldirmaydi. Operatsiyadan keyingi ko'karishlar va shishlar odatiy hol bo'lsa-da, to'liq tiklanish bir necha oy davom etishi mumkin, ammo natijalar uzoq muddatli bo'lad.Toshkentdagi Odil Obidovich va Munisa Anvarovna kabi mutaxassislarning yuqori malakasi va kasbiy mahorati bemorlarning ijobiy sharhlarida o'z aksini topgan.

Feyslifting (ritidektomiya) yuz va bo'yin terisining osilishi, ajinlar va yuz ovalining o'zgarishi kabi yoshga bog'liq o'zgarishlarni bartaraf etishga qaratilgan kompleks jarrohlik muolajasidir. Ilmiy adabiyotlar feyslifting texnikalarining evolyutsiyasini, oddiy teri tortishdan tortib, SMAS (Superficial Musculoaponeurotic System) va chuqur qatlamli feyslifting kabi murakkab usullargacha bo'lgan rivojlanishini ko'rsatadi. Zamonaviy feyslifting yondashuvlari nafaqat terini tortish, balki yuzning chuqur to'qimalarini qayta joylashtirish orqali tabiiy va uzoq muddatli yoshartirish natijalariga erishishni maqsad qiladi. Mini-feyslifting, o'rta yuz feysliftingi va bo'yin feysliftingi kabi turlari bemorning individual ehtiyojlari va yuz tuzilishiga qarab tanlanadi. Ushbu muolajalar yuzning umumiy uyg'unligini tiklash, yuz ovalini aniqlashtirish va bo'yin-jag' chizig'ini yaxshilashga yordam beradi.

Plastik xirurgiyada autoxryashchning qo'llanilishi, ayniqsa rinoplastika va yuz rekonstruksiyasida, muhim o'rin tutadi. Autoxryashch, ya'ni bemorning o'z tanasidan (masalan, burun to'sig'i, quloq yoki qovurg'adan) olingan tog'ay to'qimasi, biologik mosligi, rad etish xavfining yo'qligi va tabiiy his etilishi tufayli sintetik implantlarga nisbatan afzal ko'riladi. Adabiyotlar autoxryashchning burun uchini shakllantirish, burun usti qismini ko'tarish, burun ustunini mustahkamlash va boshqa yuz defektlarini tuzatishda samarali qo'llanilishini tasdiqlaydi. Uning

yordamida jarrohlar burunga kerakli shakl va hajmni berish, shuningdek, burun tuzilishining mustahkamligini ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Biroq, autoxryashch olish jarayonida donor joyida kichik asoratlar yuzaga kelishi mumkinligi va tog'ay miqdorining cheklanganligi kabi jihatlar ham ilmiy adabiyotlarda muhokama qilinadi.

Plastik jarrohlikdagi har qanday muolaja singari, yuzdagi operatsiyalar ham operatsiyadan keyingi parvarish, potentsial asoratlar va etik masalalarni o'z ichiga oladi. Ilmiy manbalar bemorlarni operatsiyadan oldin to'liq ma'lumot bilan ta'minlash, realistik kutishlarni shakllantirish va xabardor rozilikni olish muhimligini ta'kidlaydi. Qon ketish, infeksiya, nerv shikastlanishi va asimmetriya kabi asoratlar xavfi mavjud bo'lib, ularni minimallashtirish uchun jarrohning tajribasi va operatsiyadan keyingi to'g'ri parvarish hal qiluvchi ahamiyatga ega. Estetik jarrohlikning etik jihatlari, jumladan, bemorning psixologik holatini baholash, tananing dismorfik buzilishini aniqlash va jarrohlikning ijtimoiy ta'siri ham ilmiy jamoatchilikda keng muhokama qilinadi. Ushbu adabiyotlar tahlili yuzdagi plastik operatsiyalarning murakkabligini, ularning estetik va funksional ahamiyatini, shuningdek, sohadagi doimiy rivojlanish va tadqiqotlar zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotning metodologiyasi O'zbekistonda yuzdagi plastik operatsiyalar, xususan, rinoplastika, blefaroplastika, feyslifting va autoxryashchning qo'llanilishi bo'yicha mavjud ilmiy bilimlarni chuqur tahlil qilishga qaratilgan. Asosiy maqsad – ushbu sohadagi zamonaviy yondashuvlar, texnikalar, afzalliklar, cheklovlar va etik masalalarni kompleks baholash orqali O'zbekiston sharoitida plastik jarrohlikning hozirgi holati va kelajak istiqbollari haqida keng qamrovli tasavvur berishdir.

Tadqiqot dizayni deskriptiv-analitik xarakterga ega bo'lib, mavjud ilmiy adabiyotlar, klinik tadqiqotlar, tibbiy ko'rsatmalar va ekspert xulosalarini tizimli

tahlil qilishga asoslangan. Bu yondashuv plastik jarrohlikning turli jihatlarini, jumladan, texnikalar evolyutsiyasini, operatsiyadan keyingi natijalarni, asoratlarni va bemor tajribalarini har tomonlama o'rganish imkonini beradi. Tadqiqotning asosiy e'tibori 2020-yildan keyin nashr etilgan eng so'nggi va dolzarb ma'lumotlarga qaratilgan bo'lib, bu sohadagi eng yangi tendentsiyalar va innovatsiyalarni aks ettirishga intiladi.

Ma'lumotlarni yig'ish jarayoni keng qamrovli adabiyot qidiruvi orqali amalga oshirildi. Qidiruv uchun PubMed, Google Scholar, Scopus kabi xalqaro ilmiy ma'lumotlar bazalari, shuningdek, O'zbekistonning mahalliy tibbiy jurnallari va klinikalarining rasmiy veb-saytlari (masalan, Clinics.uz, Med24.uz)ishlatildi. Qidiruv kalit so'zlari o'zbek va rus tillarida ("plastik jarrohlik", "rinoplastika", "blefaroplastika", "feyslifting", "autoxryashch", "yuz plastikasi", "O'zbekiston plastik jarrohligi") va ingliz tilida ("plastic surgery", "rhinoplasty", "blepharoplasty", "facelift", "autologous cartilage", "facial aesthetics", "Uzbekistan plastic surgery") shakllantirildi. Kiritish mezonlari 2020-yildan keyin nashr etilgan, mavzuga bevosita aloqador, ilmiy asoslangan maqolalar, klinik hisobotlar va ekspert sharhlari bo'ldi. Eskirgan ma'lumotlar, ishonchsiz manbalar va mavzuga aloqador bo'lmagan materiallar chiqarib tashlandi. Bemorlarning tajribalari va klinikalar haqidagi ma'lumotlar esa mahalliy amaliyotning real manzarasini aks ettirish uchun qo'shimcha manba sifatida foydalanildi.

Yig'ilgan ma'lumotlar sifatli kontent tahlili va tematik sintez usullari yordamida tahlil qilindi. Har bir manba diqqat bilan o'rganilib, asosiy g'oyalar, topilmalar, metodologiyalar va xulosalar ajratib olindi. Ma'lumotlar mavzular bo'yicha guruhlanib, umumiy tendentsiyalar, qarama-qarshiliklar va bo'shliqlar aniqlandi. Rinoplastika, blefaroplastika, feyslifting va autoxryashchning qo'llanilishi bo'yicha texnik xususiyatlar, samaradorlik, xavfsizlik profillari va bemor natijalari qiyosiy tahlil qilindi. Shuningdek, O'zbekistondagi klinik

amaliyotning o'ziga xos jihatlari, narx siyosati va bemorlarning qoniqish darajasi alohida e'tiborga olindi.

Tadqiqot doirasida har bir plastik jarrohlik turi alohida-alohida chuqur o'rganildi. Rinoplastika bo'limida burun shaklini to'g'rilash, funksional yaxshilanishlar va turli jarrohlik yondashuvlari tahlil qilindi, shuningdek, Toshkentdagi klinikalar va narxlar diapazoni ko'rib chiqildi. Blefaroplastika bo'limida yuqori va pastki qovoqlardagi estetik muammolarni hal qilish, ko'rishni yaxshilash imkoniyatlari va bemorlarning ijobiy sharhlari asosida mutaxassislarning malakasi baholandi. Feyslifting bo'limida yuz va bo'yinni yoshartirishning kompleks yechimlari, zamonaviy texnikalar va ularning tabiiy natijalarga erishishdagi roli ko'rsatildi. Autoxryashchning plastik jarrohlikdagi o'rni va afzalliklari, uning biologik mosligi va rekonstruktiv jarrohlikdagi ahamiyati batafsil yoritildi. Operatsiyadan keyingi parvarish, asoratlar va etik masalalar bo'yicha adabiyotlar sintez qilindi.

Ushbu tadqiqotning ba'zi cheklovlari mavjud. Birinchidan, tadqiqot asosan nashr etilgan adabiyotlarga tayanadi, bu esa ba'zi klinik amaliyotlar yoki hali nashr etilmagan ma'lumotlarni qamrab olmasligi mumkin. Ikkinchidan, O'zbekistonga oid maxsus ilmiy tadqiqotlar va statistik ma'lumotlarning cheklanganligi, ba'zi xulosalarni umumlashtirishda ehtiyotkorlikni talab qiladi. Uchinchidan, bemorlarning subyektiv tajribalari va qoniqish darajasi asosan ochiq manbalardagi sharhlar orqali baholangan bo'lib, keng qamrovli sotsiologik so'rov natijalarini to'liq aks ettirmasligi mumkin. Shunga qaramay, mavjud ma'lumotlar asosida O'zbekistondagi plastik jarrohlikning dolzarb holati haqida muhim tushunchalar berildi.

Tadqiqot jarayonida plastik jarrohlikning etik jihatlariga alohida e'tibor qaratildi. Bemorlarning xabardor roziligi, operatsiyadan oldin to'liq ma'lumot berish, realistik kutishlarni shakllantirish va psixologik baholashning ahamiyati ilmiy adabiyotlar asosida ta'kidlandi. Shuningdek, tananing dismorfik buzilishi

(BDD) kabi holatlarni aniqlash va ularga jarrohlik aralashuvidan oldin tegishli yordam ko'rsatish zarurati muhokama qilindi. Tadqiqot, plastik jarrohlikning nafaqat estetik, balki bemorning umumiy farovonligi va hayot sifatiga ta'sirini hisobga olgan holda, mas'uliyatli yondashuvni targ'ib qiladi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot O'zbekistonda yuzdagi plastik operatsiyalarning jadal rivojlanishini, jumladan rinoplastika, blefaroplastika va feyslifting kabi muolajalarning estetik va funksional ahamiyatini ko'rsatdi. Autoxryashchning qo'llanilishi jarrohlik natijalarining tabiiyligi va uzoq muddatliligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Sohadagi zamonaviy texnikalar va malakali mutaxassislarning ko'payishi bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qilmoqda. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ushbu jarrohlik aralashuvlari nafaqat tashqi ko'rinishni yaxshilaydi, balki bemorlarning psixologik farovonligini ham oshiradi. Biroq, operatsiyadan keyingi parvarish, potentsial asoratlar va etik masalalarga doimiy e'tibor qaratish zarur. O'zbekistonda plastik jarrohlikning kelajagi innovatsiyalar, xavfsizlik standartlarini oshirish va bemorlarning farovonligini ta'minlash bilan bog'liq bo'lib, bu soha yanada kengayishda davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

[1] Kurbanov, B. A. (2021). Rinoplastikada autoxryashch transplantatlaridan foydalanishning klinik-morfologik asoslari. Tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent: Toshkent tibbiyot akademiyasi. – 24 b. – https://phd.tma.uz/wp-content/uploads/2021/11/Kurbanov-B.A.-avtoreferat.pdf

[2] Xolmatov, X. X. (2022). Yuqori qovoq blefaroplastikasida zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning klinik-morfologik xususiyatlari. Tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. –

Toshkent: Toshkent tibbiyot akademiyasi. – 28 b. – https://phd.tma.uz/wp-content/uploads/2022/10/Xolmatov-X.X.-avtoreferat.pdf

[3] Karimov, M. Y., & Xolmatov, X. X. (2021). Rinoplastikada zamonaviy yondashuvlar va ularning natijalari. // Tibbiyotda yangi kun. – 2021. – № 3 (35). – B. 120-124. – http://newdaymedicine.com/index.php/nmj/article/view/1004/908

[4] Rustamov, S. D., & Karimova, A. B. (2022). Yuqori qovoq blefaroplastikasida asoratlarni oldini olish usullari. // Tibbiyotda yangi kun. – 2022. – № 4 (40). – B. 110-114. – http://newdaymedicine.com/index.php/nmj/article/view/1155/1049

[5] Axmedov, E. N., & Sobirov, U. A. (2023). Yuz-jag' sohasidagi estetik operatsiyalarning dolzarb muammolari. // O‘zbekiston Tibbiyot jurnali. – 2023. – № 1. – B. 78-82. – https://uzmedjournal.uz/index.php/uzmj/article/view/118

[6] Ismoilov, A. I., & Xolmatov, X. X. (2020). Yuz-jag' sohasida autoxryashch transplantatlaridan foydalanishning klinik tajribasi. // Stomatologiya. – 2020. – № 4 (81). – B. 65-69. – http://stomatologiya.uz/index.php/stoma/article/view/210

[7] Nazarov, F. Y., & Sobirov, U. A. (2023). Yuzni yoshartirishda zamonaviy feyslifting texnikalarining samaradorligi. // Biologiya va tibbiyot muammolari. – 2023. – № 2 (147). – B. 150-154. – https://journal.sammu.uz/index.php/pbms/article/view/1102